

De iep heeft vanwege de iepziekte een imago van ziektegevoelige boom. Hierdoor is er de afgelopen decennia amper nieuwe aanplant geweest. Gelukkig zijn er weer ziekteresistente cultivars verkrijgbaar en is er weer hoop voor deze oerdegelijke boom.

Tekst: Emiel van den Berg
Fotografie: www.visionpictures.com

De iep behoort tot de Ulmaceae, ofwel de iepfamilie. *Celtis* en *Zelkova* zijn bekende familieleden en vertonen in hun boom- en bladvormen enige gelijkenis met *Ulmus*. Vrijwel alle iepen groeien van nature in de gematigde zones van het noordelijk halfrond. Van de circa 45 soorten is het merendeel inheems in China maar iepen komen ook voor in andere delen van Azië en in delen van Europa, Noord-Afrika en Noord-Amerika waar ze tot in Mexico te vinden zijn.

Bijna alle iepen zijn bladverliezend (de Chinese iep *U. parvifolia* blijft in warme gebieden groen) en groeien uit tot forse boomvormen. Binnen het totale sortiment zijn er overigens ook verschillende dwergvormen waarvan *U. minor* 'Jacqueline Hillier' en *U. parvifolia* 'Geisha' voor Nederland tot de bekendste behoren.

De wetenschappelijke naam *Ulmus* is de oude Latijnse plantennaam voor de iep. De herkomst van de Nederlandse naam iep is onbekend. De andere Nederlandse naam olm is een verbastering van de wetenschappelijke naam, iets wat ook geldt voor het Franse Orme, het Engelse Elm en het Duitse Ulme.

RIJKE HISTORIE

De iep behoort tot de sterkste bomen voor zowel stedelijk, landschappelijk als kustgebied en kent daarom een rijke historie. De Grieken exporteerden rond 600 v. Chr. al iepen richting Frankrijk en er is bekend dat iepen wel 500 jaar oud kunnen worden. In Amsterdam behoort de iep tot de meest aangeplante bomen en er werd aangenomen dat de in 2012 gesneuveld Hollandse iep – *U. x hollandica* 'Vegeta' – in Utrecht, zeer waarschijnlijk aangeplant in 1790, tot de oudste Hollandse iepen van Nederland behoorde. Overigens kwamen iepen vroeger nog gewoon in de Nederlandse bossen voor. Toen men de vruchtbare grond waar iepen van houden ging gebruiken als landbouwgrond, verdwenen de bossen langzaam uit het Hollandse

Ulmus 'Columella'

Er is weer toekomst voor *Ulmus*

landschap. Het hout van de bomen was geliefd bij de wagenmakers en ook de wagons van de Nederlandse Spoorwegen werden vroeger afgemaakt met iepenhout.

Desastreus voor de iepen was de komst van de iepenziekte. Begin vorige eeuw verdween hierdoor een groot deel van het totale iepenareaal. De iepenspintkever is verantwoordelijk voor de verspreiding van de ziekte; de kever 'verhuist' schimmels van de ene naar de andere boom en die schimmels verstopen de houtvaten. Eerst sterft dan slechts een enkele tak maar uiteindelijk volgt de gehele boom.

Iepen zijn meestal grote tot middelgrote bomen met een vaasvormige kroon.

Beste kenmerk van de iep is het asymmetrische blad; de bladvoet loopt aan één kant van het blad langs de bladsteel verder door. Eerlijk gezegd is dit niet bij alle soorten en cultivars even duidelijk waarneembaar. Nog voor de bladontplooiing bloeit de iep. Na de onopvallende groene tot rode bloei ontwikkelen zich groene vleugels rond de zaden. Deze zogenaamde samaras zitten tezamen in grote trossen bijeen.

ONDERZOEKEN

De laatste jaren is er flink onderzoek gedaan naar ziekteresistente cultivars en inmiddels zijn

er daarvan al enkele verkrijgbaar. Veel resistente iepen staan genetisch dicht bij de inheemse iepen. Voorbeelden zijn *U. 'Clusius'*, *U. 'Lobel'* en *U. 'Plantijn'* die voor een groot deel de eigenschappen hebben van inheemse soorten maar voor circa een kwart Aziatisch 'bloed' hebben. De drie hybriden hebben zich inmiddels zowel in stedelijk gebied als in landschappelijke settings bewezen.

U. 'Clusius' is in 1960 gevonden bij landgoed De Dorschkamp in Wageningen – tegenwoordig deel van Alterra – en heeft een sterk opgaande groei met uiteindelijk een ovale kroon. *U. 'Lobel'* komt van dezelfde locatie en is gevonden in 1973. De uit de Himalaya stammende *U. wallichiana* is een van de ouders. De kroonvorm is breed piramidaal. *U. 'Plantijn'* heeft dezelfde herkomstplaats en is eveneens in 1973 gevonden. Bij deze boom, met een breed ovale tot waaier-vormige kroon, kan een aantal twijgen uiteindelijk sierlijk gaan hangen.

Meer recent zijn iepenintroducties uit de VS, Canada en Italië, voorlopig nog slechts in kleine aantallen beschikbaar. Samen met de Gemeente Amsterdam en PPO is Alterra sinds 2007 weer bezig met het toetsen van een aantal veelbelovende selecties uit oudere veredelingsprogramma's.